

Zlatý věk učebnic teprve začíná

06.04.2016 - Literární noviny (Vzdělání)

Strana: 1

Štítky: [Fraus, trendy ve vzdělání](#)

Soubory (scany): [24. 3. 2016-11.43.1629. 3. 2016-15.17.2431. 3. 2016-15.22.264. 4. 2016-19.59.326. 4. 2016-23.15.09.png](#), [24. 3. 2016-11.43.1629. 3. 2016-15.17.2431. 3. 2016-15.22.264. 4. 2016-19.59.326. 4. 2016-23.33.41.png](#)

2

vzdělání

Literární noviny PŘÍLOHA 4/2016

výuky. Konkrétním příkladem může být metoda výuky matematiky na základních školách podle profesora Milana Hejného. V této metodě se koncentrují celoživotní zkušenosti a intelekt nejen samotného nositele metody i jeho otce, ale dnes již desítek dalších spoluautorů, pilotujících učitelů a spolupracovníků redakčního týmu.

lávání jako takové. Nástup byl tak rychlý, že v mnoha školách učitelé ani nestačili obehřát magnetofonové pásky nebo cédéčka.

Jak jste na nástup digitální revoluce reagovali?
Z prvních CD-ROMů pro e-learning v devadesátých letech se postupně staly dnešní sofistikované produkty, ke kterým máte přístup kdykoliv a kdekoliv chcete. Cestu k digitalizaci jsme v roce 2007 začali uvedením první interaktivní učebnice na český trh pod názvem Flexi-learn, která logicky navazovala na zavádění interaktivních tabulí na základních školách. Nicméně vývoj v ICT oblasti byl tak dynamický, že jsme museli rychle reagovat i na nástup dotykových přenosných notebooků a tabletů. Zákazníci chtěli náš obsah i pro zařízení s dalšími operačními systémy, jako je Android nebo iOS, a využívat jej kdekoliv se zrovna nacházejí.

Takto vznikla platforma současných elektronických učebnic Flexibooks?
Ano, takto vznikl projekt Flexibooks – platforma pro „docela jiné e-knihy“. Jinými slovy platforma pro prodej a půjčování elektronických knih a učebnic, které neobsahují jen stránky z tištěné učebnice, ale mohou být doplněny o spoustu multimediálního obsahu: videa počínaje a interaktivními cvičeními konče. Rozšířený digitální obsah pomáhá žákům lépe si zapamatovat i lépe „objevovat“ to, co se mají naučit.

Držet tempo v digitálním světě je ale neuvěřitelně vyčerpávající.
Je hlavně neuvěřitelně drahé. Proto bylo rozhodnuto převést projekt do nově vzniklé společnosti Fraus Media, která se koncentruje na vývoj nového softwaru pro elektronické knihy a aplikace. Naším cílem bylo uvolnit novou platformu Flexibooks všem nakladatelům, zejména z oblasti učebnic a odborné literatury. V e-shopu tak lze dnes najít již přes 5000 titulů od desítek nakladatelů. Smysl otevření platformy je jediný: firmy si mají konkurovat v didaktické kvalitě obsahu učebnic a neměly by zbytečně zatěžovat uživatele množstvím různých technologií

Jak toho chcete docílit?
Pokud se naše vize uskuteční, bude v budoucnu českému učitelovi postačovat ke stažení většiny potřebných učebnic do svého počítače nebo tabletu jedna čtečka. Platforma Flexibooks umožňuje

využívat i učebnice na všech platformách, tedy na systémech iOS, Android nebo Windows. Každý učitel má jiný přístup k výuce a stále častěji se setkáváme s přáním učitele mít při práci s výukovými materiály volnější ruku nebo při práci přecházet mezi zařízeními s různými operačními systémy. Někteří učitelé kombinují učebnice s jinými zdroji, což je bezesporu správný trend.

To je ale v rozporu s tezí, že základem je dobrá učebnice.
Ta teze stále platí, nicméně platí i to, že by se učitel neměl striktně držet zvolené učebnice, ale výuku přizpůsobovat konkrétním požadavkům žáků ve třídě. Neměl by tedy učít „podle“ učebnice, ale s její pomocí. Na podporu učitelů, kteří si chtějí připravit výuku na míru, jsme vyvinuli webový portál Fred, který již několik měsíců po jeho startu obsahuje desítky tisíc multimediálních výukových materiálů. S nadsázkou řečeno, dobrá učebnice je pro vzdělávání něco jako bezpečné letadlo pro cestování. Učitel do něj může nechat žáky nasednout a bez obav ihned vzlétnout. S Fredem je to stejné, představuje profesionální stavebnici, s jejíž pomocí je možné si své „letadlo“ celé postavit podle svých představ. Nicméně i s Fredem bude mít učitel jistotu, že poletí v bezpečném a moderním stroji.

Takže novým trendem je učebnice jako stavebnice?
V praxi to může být kombinace tištěných a digitálních materiálů. Učitelé je často hledají na internetu, ale nabídka je v rozdílné kvalitě, v cizích jazycích, a navíc se často jedná o autorskou chráněná díla. Fred nabízí obrovskou databázi kvalitních multimediálních materiálů vhodných pro výuku, které se dají pohodlně filtrovat. Kromě pohodlnější a rychlejší přípravy výuky slouží portál i ke sdílení domácích úkolů se žáky nebo výukových hodin s jinými učiteli. Fred je tedy unikátní vzdělávací prostor pro učitele a žáky.

Kontrola kvality výuky se musí stát součástí vzdělávání

Každou činnost, má-li se dělat kvalitně, je třeba průběžně kontrolovat a hlavně vyhodnocovat. V oblasti vzdělávání se na evaluaci výuky včetně učebnic materiálů téměř zapomnělo. A pokud se ve školách hodnotí, jedná se většinou o takzvané tvrdé znalosti studentů, ale ne o kompeten-

ce, které jsou dány rámcovými vzdělávacími programy.

Proč evaluace výuky v podstatě neexistuje?
Důvodů by se našla celá řada – od politických až po nezájem učitelů či ředitelů škol o to, co se v jejich škole ve skutečnosti děje. A to i přesto, že průběžná evaluace může mít na výuku neuvěřitelně pozitivní dopad a je bezesporu přínosem pro všechny zainteresované skupiny – žáky, učitele, rodiče, ředitele i zřizovatele škol.

Co by průběžným hodnocením získali?
Jeden ze základních důvodů, proč testovat, vystihla paní ředitelka jedné základní školy, která na tiskové konferenci společnosti Kalibro k výsledkům srovnání žáků třetích tříd po pěti letech pronesla ve zkratce toto: „Naše škola používá testy společnosti Kalibro ve třetí, páté, sedmé i deváté třídě. Při testování matematických znalostí jsme si všimli, že žákům od páté až do deváté třídy dělají problémy určité typy testových úloh. Sedli jsme si tedy se všemi učiteli matematiky dohromady a společně analyzovali důvody. Dohodli jsme se na změně ve výuce a zaměřili jsme se na problémové pasáže. Výsledky žáků se postupně zlepšily.“ Kvalitní evaluace ve vzdělávání tedy není zaměřena na kritiku žáka či učitele, ale jejím cílem je dát dohromady množství nových dat, na jejichž základě se může pedagogický sbor a vedení školy rozhodovat o dalších změnách. Jedná se tedy o poměrně sofistikovanou kontinuální činnost školy, která by měla probíhat na profesionálním základu.

Takže testování má za cíl zlepšovat výuku a látku lépe vysvětlit.
Ano, jediné touto cestou lze najít optimální podání učební látky. Schopnost vyhodnocovat souvislosti z velkého množství informací je klíčem k dalšímu rozvoji. Potřeba analýzy množství dat z výsledků žáků a možnost průběžně zjištěné poznatky použít ke zlepšení našich učebnic, nás vedlo k nákupu podílu ve společnosti Kalibro Projekt, která se testováním a výzkumy na základních školách věnuje již přes dvacet let.

Pokud zjistíte, že něco žáci nechápou, tak se pokusíte látku lépe vysvětlit?
Přesně tak. Slibujeme si od toho schopnost vyvíjet ještě lepší učebnice a výukové materiály, prostě

se neustále zlepšovat. Například náš redakční tým, který chystá nové generace učebnic pro druhý stupeň, bude mít k dispozici výsledky ze stovek úloh z testování v těchto předmětech. U partií, které dětem v testech dělají problémy, bude možné ve výuce položit větší důraz na jejich výklad a například je doplnit o interaktivní prvky. Díky interaktivním učebnicím a online portálu Fred lze reagovat na výsledky testů mnohem pružněji, než tomu je u tradičních tištěných materiálů.

Dokáže Kalibro zjistit kvalitu výuky ve škole jako takové?
Určité ano. Firma se specializuje na testování žáků na základních a středních školách. Jsme tedy schopni objektivně posoudit výsledky z dlouhodobé perspektivy. Například porovnáním výsledků žáků ve třetích třídách s výsledky testů před pěti lety se nepotvrdilo, že by kvalita výuky klesala, byl si to fada lidí myslí. Spíše jsme vůči mladším generacím více kritičtí.

Připravujeme nové generace učebnic pro druhý stupeň. Díky datům z projektu Kalibro budeme mít k dispozici výsledky ze stovek úloh z testů ve všech předmětech. U partií, které dětem v testech dělají problémy, bude možné ve výuce položit větší důraz na jejich výklad a například je doplnit o interaktivní prvky.

Takže Kalibro může sloužit nejen školám, ale i rodičům?
Spojením firem Nakladatelství Fraus a Kalibro se otevírá možnost nabízet testování v rámci komplexní služby, která bude orientovaná nejenom na ředitele a učitele, ale také na žáky a jejich rodiče. Posiluje se totiž úloha rodičů jako těch, kteří cití mnohem větší zodpovědnost za vzdělávání svých dětí a chtějí mít přímějším lepší přehled o jejich výsledcích. Jsou připraveni i do vzdělávání svých dětí více investovat. Na druhou stranu požadují větší míru kontroly nad vzdělávacím procesem. Kontinuální evaluace ve školách tak může přinést benefit všem stranám – učitelům, vedení škol, zřizovatelům, rodičům a v konečném důsledku i těm nejdůležitějším – dětem.

V záplavě digitálních informací, navíc mnohdy vyložené zcestných nebo úmyslně nepravdivých, bude dobrá učebnice nepostradatelná. Zlatý věk učebnic tedy nekončí, ale teprve začíná, o tom jsem bytostně přesvědčen.

Současný vzdělávací systém takového přístupu ale moc nefandí.

Bohužel moc ne. Stále se totiž vyskytuje představa, že si učitel při výuce vystačí sám se sebou, že stačí, když koupíme do školy pár interaktivních tabulí a učitelům strčíme do ruky notebook bez kvalitního vzdělávacího obsahu. Tuto mylnou představu zastává i řada politiků. Snaží se veškerou zodpovědnost přenést na učitele a navíc argumentují tím, že to prý vyjde levněji. Není to pravda, protože učitel nemůže učit a zároveň vyrábět výukové materiály. To je mylný postup.

Už se někde takový přístup vymstí?

Například ve Velké Británii dnes považují za jeden z hlavních důvodů špatných výsledků britských dětí v matematice v mezinárodním srovnávání právě neexistenci učebnic a používání výukových materiálů, které si v různé kvalitě připravují učitelé sami. Pokud existuje nějaká koncentrovaná a pro stát nejlépeší a nejefektivnější podoba „sdílení té nejlepší učitelé praxe“, tak je to bezesporu moderní učebnice. Vše ostatní vychází mnohem drahé.

Učebnice v době digitální revoluce

V roce 1991 byl papír jediným nosičem, se kterým mohli autoři počítat. Sice existovaly magnetofonové kazety a později i CD disky, nicméně zvuková stopa byla pouze doplněním papírových učebnic. Teprve nástup osobních počítačů a internetu zcela změnil celý knižní průmysl a vzdě-

vzdělání

Literární noviny PŘÍLOHA 4/2016

2 Anketa: Jak podle vás budou vypadat učebnice za 10 let?

3 Učitelé si mohou poskládat výuku pomocí portálu FRED,

Třetákům narostlo sebevědomí, úspěšnost se nezměnila

4 Elektronickým učebnicím vládne Flexibooks, Hudební výchova zvítězila v soutěži o nejlepší evropskou učebnici, Jižní Korea má v češtině svou interaktivní publikaci

Pane Frausi, proč jste tehdy vůbec do učebnicového byznysu šel? Jsou obory, kde by se podnikalo mnohem snadněji.

To samozřejmě ano, ale je nutné si uvědomit, že se nacházíme těsně po sametové revoluci. Člověk, který vyrůstal v předchozím režimu, byl do značné míry omezen ve vnímání toho, co by bylo dobré dělat a co by vlastně chtěl dělat. Já si pamatuji pouze to, že jsem měl do podnikání, které chápu jako formu vlastní sebe realizace, ohromnou chuť. Přitom mi bylo v zásadě jedno, co to bude. Nakonec jsem se rozhodl pro oblast vzdělávání, která mi navíc dávala smysl i z hlediska společenského přínosu v době celospolečenské obrody.

Stále častěji se objevují názory, že učebnice vymizí a nahradí je počítače.

V době, kdy jsem vydal první učebnici, jsem samozřejmě netušil nejen to, co se bude nazývat tabletem nebo chytrým telefonem, ale i obyčejný stolní počítač byl technologickým vrcholem. Takže jsem neměl důvod pochybovat, že by mohly učebnice v nějakém digitálním věku vymizet. Jisté pochybnosti přišly samozřejmě v době zavádění tabletů, kdy nadnárodní společnosti tlačily do škol svůj hardware a software se slovy, že nahradí učebnice. Dnes už jsme dále, přičemž poslední vývoj ve vyspělých zemích zcela jasně ukazuje na to, že učebnice jako metodicky ucelená podpora výuky ve školách zůstane.

A co Internet s jeho bohatými zdroji informací, není vážným konkurentem učebnic?

Rozhodně ne. Dokonce již existují výzkumy, z kterých vyplývá, že bez používání profesionálních učebnic jsou výkonnosti žáků horší. Jsem plně přesvědčen o tom, že pokud se bude chít naše země rozvíjet směrem ke vzdělanosti ekonomice a zlepšit výsledky vzdělávání, bude muset napak podporovat používání učebnic. V budoucnu se zcela jistě změní forma učebnic: budou se používat nejen papírové, ale i digitální, interaktivní a brzy i 3D učebnice s takzvanou rozšířenou realitou. Ale budou to stále učebnice, tedy produkty týmově tvorené profesionály.

Takže soumrak učebnic nepřipadá v úvahu.

V žádném případě. Dokonce si myslím, že ve světě, kde množství informací exponenciálně narůstá, bude výběr toho, co a jak se má žák naučit, hrát stále důležitější roli. V záplavě digitálních informací, navíc mnohdy vyložené zcestných nebo úmyslně nepravdivých, bude dobrá učebnice nepostradatelná. Zlatý věk učebnic tedy nekončí, ale teprve začíná, o tom jsem bytostně přesvědčen.

Kolik učebnic jste již vydal?

Začínal jsem s Němci v licenci v roce 1991 a od té doby jsme za čtrnáctiletí vydali již více než tisícovkou vlastních titulů. Naši nabídku osvěm doplnějí široká řada dovozených titulů. Jsme například výhradním dis-

tributorem španělského nakladatelství Edelsa a od března toliko mlka i britského Cambridge University Press.

Obstojí české učebnice i v mezinárodní konkurenci?

Rozhodně. Naposlady to byla naše učebnice hudební výchovy,

kteří zvítězila ve finále soutěže o nejlepší evropskou učebnici v soutěži BELMA Awards 2015. První místo získal i náš titul Chemie pro 8. ročník ZŠ a rovněž Prvníka pro 2. ročník ZŠ. Na stříbro dosáhli náš soubor materiálů pro výuku češtinou genetickou metodou.

Když je ale učitel dobrý, tak učebnice zas tak důležitá není, nebo to neplatí?

Je to právě naopak. Od učitelů se dnes očekávají doslova zázraky: že budou učit, vychovávat, začleňovat do kolektivní žáky se zvláštními vzdělávacími potřebami, že se budou naušpat individuálně

vénovat dětem nadaným, budou systematicky evalnovat proces výuky a přitom se ještě budou kontinuálně vzdělávat a tak dále. Je toho opravdu hodně, co stát i celá společnost po učitelích chce. Jsem tedy přesvědčen o tom, že učitelé budou v budoucnu vždy potřebovat systematickou profes-

Rozumím, takže právě didaktika stojí za úspěchem dobrých učebnic?

Ano, protože informace bez potřebného kontextu jsou v podstatě k ničemu. Vystižným příkladem jsou konstruktivistické přístupy k výuce, které předpokládají ze strany autorů i vyučujících velmi promyšlený postup >

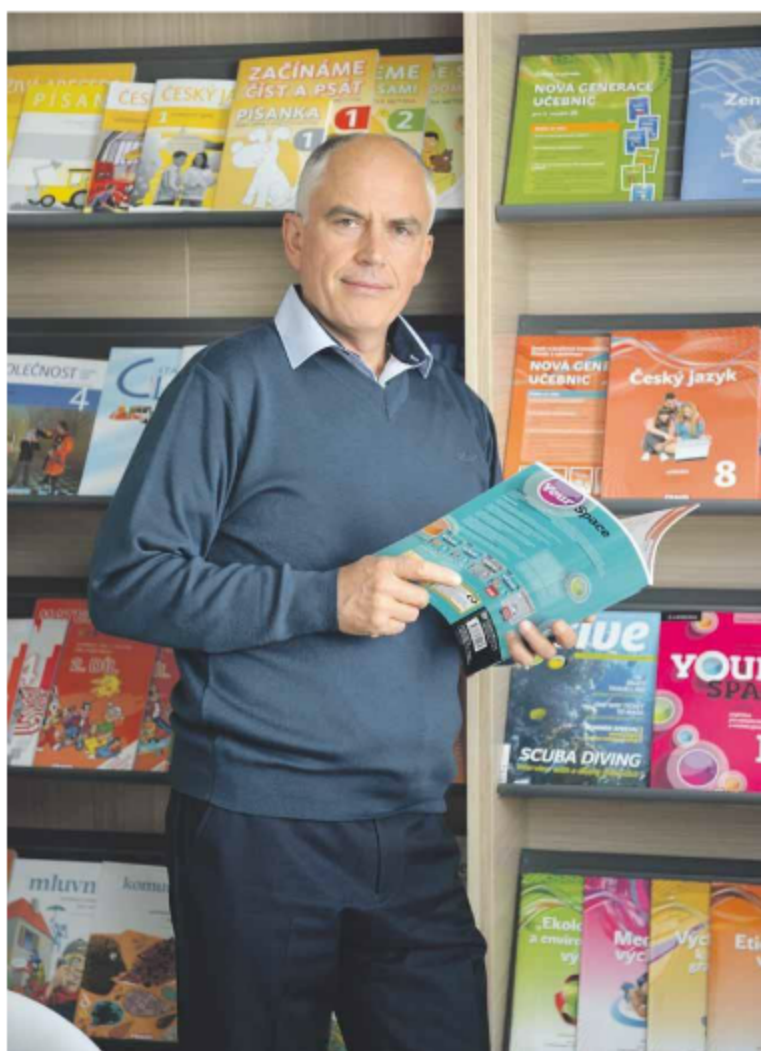

FOTO: KACI BUIZ

JIŘÍ FRAUS:

Zlatý věk učebnic teprve začíná

Letos uplyne 25 let od doby, kdy Nakladatelství Fraus uvedlo na trh první publikaci. Psal se tehdy rok 1991. Češi byli plni elánu učit se cizím jazykům, ale kvalitních učebnic byl na trhu zoufalý nedostatek. Zakladatel firmy a neúnavný vizionář Jiří Fraus vyrazil tehdy ve staré škodovce do Evropy a začal uzavírat partnerství s klíčovými evropskými nakladateli učebnic. Jako jeden z mála se pustil i do úkolu nejtěžšího: tvorby vlastních učebnic a výukových materiálů. Úkol nelehký a v kontextu fungování českého školství často i sisufyovský.

simulní podporu. A zcela jistě na vyšší úrovni, než ji dnes stát poskytuje.

To si jako myslíte, že učebnice, byť sebekválnější, spásí naše školství?

Učebnice je jen jeden díl celé skládky. Komplexní podporu výuky samozřejmě nelze postavit na jednotlivé učebnici. Mezi profesionální podporu výuky můžeme zahrnout široké portfolio produktů a služeb: moderní učebnice, které dnes vytvářejí celé týmy profesionálů a autorů včetně didaktiků, pracovní sekty s aktivitami pro žáky. Dále příručky, pomůcky, semináře pro učitele a online portály s didaktickým multimediačním obsahem. V neposlední řadě softwarové nástroje

Jiří Fraus

Je zakladatel stejnojmenného nakladatelství, které je největším učebnicovým nakladatelstvím u nás.

Patří také mezi největší propagátory zavádění nových didaktických postupů (kritické myšlení, konstruktivismus), interaktivní výuky a nových technologií do škol. V soukromí je Jiří Fraus vášnivým rybářem, který si nejlépe odpočine při lovu v norských fjordech nebo na zahradě při pěstování bonsajů.

pro vytváření, realizaci a sdělení vlastních nápadů a podobně. Důležité budou i evalnovací a testovací nástroje umožňující zachytit a sledovat průběh vzdělávání a přinášet tak učitelům, vedení škol i rodičům množství dat o tom, co se ve školách děje. Komplexní podpora výuky je tedy to, čím se chceme v budoucnu intenzivně zabývat.

Dobře, ale čím zásadním se liší učebnice třeba od Wikipedie?

Hlavně tím, že zásadní informace do potřebného odborného kontextu a umožní učitelé ověřit, že žák látku správně pochopil. Při vývoji učebnic se řídíme filozofií, že učebnice není „biblí“, ze které se při hodině předčítá a kterou se děti učí nazpaměť. Moderní učebnice – ať už papírová nebo elektronická – obsahují pečlivě vybrané a ověřené informace a aktivity, které je žák schopen na své intelektuální úrovni vnímat, vedou k budoucímu osvojení látky a získání patřičných kompetencí. Druhrou složkou je pak samotná didaktika, tedy metoda, s jejíž pomocí jsou vzdělávací cíle dosahovány. Právě didaktická složka odlišuje učebnici od výukových materiálů vytvořených učitelem nebo informačních zdrojů na internetu.

